

Jónás Károly

A gazdasági vezetőnek a könyvtár működésében óriási felelőssége van

Interjú Simon Gizellával, az Országgyűlési Könyvtár egykori gazdasági igazgatójával

A könyvtárakkal foglalkozó interjúk elsősorban százalékban a különféle területeken dolgozó könyvtárosokkal, informatikusokkal – főként könyvtárszakmai kérdéskörben – készülnek. A gazdasági, pénzügyi, munkaügyi területek felelős munkatársai viszonylag kevés lehetőséget kapnak, pedig sokak által kevésbé ismert, de igen fontos háttérrel biztosítanak a könyvtárak működéséhez. Alábbiakban egy nagy tudományos szakkönyvtár ilyen jellegű múltbeli tevékenységébe igyekszünk némi betekintést nyújtani. Ebben a segítséget nyújtó partner, egykori munkatársam, az 1947-es vágvecsei (akkor már Vécú, Csehszlovákia, ma Szlovákia) születésű Simon Gizella, aki az 1980-as és 1990-es években az Országgyűlési Könyvtár (OGYK) öt egymást követő főigazgatója mellett látta el a gazdasági vezető nehéz feladatait.

– **Milyen tanulmányokat végeztél?**

– A Közgazdasági Technikum Kereskedelmi tagozatán érettségiztem 1965-ben Budapesten. Első munkahelyemen elvégeztem az önkiszolgáló pénztáros tanfolyamot. 1977 júliusában mérlegképes könyvelői oklevelet szereztem ipari szakon. 1996–1997-ben sikeresen abszolváltam az Euro-Contact Business School menedzseri ismeretek tanfolyamát, 2001-ben pedig az ECDL számítógépes tanfolyamot.

– **Milyen munkakörben dolgoztál az OGYK-ba jövedeled előtt?**

– 1965 ősztől az I–XII. kerületi Közért Vállalatnál gépiró adminisztrátorként álltam munkába, később önkiszolgáló pénztáros lettem. Innen 1970 januárjában a Pest megyei Villanyszerelő Vállalathoz kerültem. Itt előbb anyagkönyvelői, majd utókalkulátori munkakört töltöttem be, 1976. január 1-jétől pedig könyvelési csoportvezetőként dolgoztam.

– **Hogyan lettél az OGYK munkatársa? Az előző munkakörödhöz képest mennyire jelentett ez változást?**

– Egy ismerősöm szólt, hogy munkatársat keresnek. 1978. január 3-án kerültem a könyvtár gazdasági osztályára a gazdasági ügyintézői állománycsoportba – pénzügyi-számviteli előadóként. Miután addig a vállalati szférában tevékenykedtem, a váltás nem volt könnyű, hiszen a költségvetési intézmény feladatrendszere jó néhány új kihívást jelentett számomra.

– **Úgy tudom, hogy az OGYK-ban is hamarosan csoportvezetői beosztásba kerültél.**

– Igen, már 1980 januárjától – úgy mondanám, általános – csoportvezetőnek neveztek ki a gazdasági részleg egyedüli csoportvezetőjeként. Ahogy a feladatok az osztály létszámával párhuzamosan növekedtek, külön pénzügyi és külön számviteli csoportvezetői státusz kialakítása vált szükségessé. Még ugyanebben az évben augusztustól pénzügyi csoportvezetőként dolgoztam, ami azt jelentette, hogy az intézmény költségvetési javaslatának előkészítésével, a költségvetési keretek felhasználásának ellenőrzésével, a bankforgalommal kapcsolatos ügyintézésel, a beruházások, felújítások tervezésének előkészítésével, illetve ezek végrehajtásának ügyvitelével, a pénzügyi alapbizonylatok alaki-tartalmi ellenőrzésével kellett foglalkoznom, hogy csak a fontosabbakat említsem.

– **Pénzügyi csoportvezetői tevékenységed sem sokáig tartott. Hamarosan újabb, nem könnyű feladatok vártak rád.**

– Valóban. Bár hivatalosan 1982. december 31-éig dolgoztam pénzügyi csoportvezetői beosztásban, a betegeskedő *Virágh Györgyné* gazdasági igazgató munkáját ideiglenes helyettesítéssel egyre többször én láttam el már 1981 júliusától. Miután az említett vezető egészségügyi állapota nem javult, több mint egy év múlva *Váhy Gábor* igazgató 1982. szeptember 14-étől megbízott a gazdasági igazgató helyettesítésével. Fokozatosan ezt a munkaterületet is egyre jobban megismertem, és a Művelődési Minisztérium mint felügyeleti szervünk gazdasági

előadóinak segítségével sikerült azokat a problémákat is megoldani, amelyekben még járatlan voltam. Amikor az addigi gazdasági igazgató nyugdíjba vonult, a Vályi Gábort váltó új főigazgató, *dr. Veredy Katalin* – a minisztérium jóváhagyásával – látva, hogy a szükséges tapasztalatok jelentős részének birtokában vagyok, 1984. május 1-jétől hivatalosan is megbízott a gazdasági igazgatói feladatok ellátásával. Jó másfél év múlva, 1986. január 1-jén lettem megbízottból ténylegesen kinevezett gazdasági igazgató, vagyis az OGYK-ban a főigazgató és a főigazgató-helyettes mellett a harmadik felső szintű vezető.

– Tehát a gazdasági igazgatóváltást a könyvtár belső erőből oldotta meg, erre a fontos és kényes feladatra nem akart külső, ismeretlen, nem hozzáértő – akkori divatos elnevezéssel élve – ejtőernyőst alkalmazni. Így neked kellett hosszabb ideig tartó küzdelemmel fokozatosan felnőni a feladathoz. Egy nagy országos tudományos szakkönyvtárban valójában mi volt a gazdasági igazgató szerepe, feladata?

– Rövid meghatározással: az intézmény gazdasági tevékenységének irányítása és ellenőrzése a mindenkor érvényes jogszabályok alapján. Ez ténylegesen nagyon kiterjedt feladatsor teljesítését feltételezi. Kiemelt jelentősége volt a fenntartó által megadott keret alapján az éves költségvetés összeállításának, amely a könyvtár vezetőjével együttműködve, vele összhangban, közös munkával történt. Természetesen év közben a megvalósítás állandó figyelemmel kísérése, a végrehajtást akadályozó tényezők felfedésével a szükséges korrekciók időben történő megtétele, és a következő év elején az elmúlt gazdasági év értékelése, beszámoló, jelentések készítése. Folyamatosan gyakorolni kellett a kötelezettségvállalási, utalványozási, ellenjegyzési jogköröket is.

Nagyon fontos az intézmény pénzügyi, könyvelői, számviteli, munkaügyi, társadalombiztosítási tevékenységének folyamatos koordinálása, ellenőrzése, a minőségi munka feltételeinek biztosítása, a felső és középvezetők gazdasági vonatkozású javaslatainak, intézkedéseinek véleményezése, előzetes ellenjegyzése. Figyelemmel kellett kísérni a dologi kiadásokat, az új eszközök beszerzését, az eszközállomány védelmét, a beruházási, felújítási, karbantartási munkálatokat éppúgy, mint a könyvek és folyóiratok beszerzését garantáló pénzügyi feltételek biztosítását, a személyügyek, létszámkérdések, bérügyek alakulását, a leltározási feladatok végrehajtását. A főigazgató hatáskörébe tartozó munkajogi témákban (pl. kinevezés, előléptetés, címek adományozása, fegyelmi eljárás) is volt javaslattételi vagy véleményezési jogköröm. Alapvetőnek tartottam az együttműködést a könyvtár vezetőivel és a szervezeti egységek vezetőivel, valamint az intézmény fenntartójával és az érdekvépviselettel, sőt a vezetői, illetve összmunkatársi értekezleteken való részvételt, beszámolást, véleménynyilvánítást is. Ezeken kívül még számos állandó feladat, jog és kötelesség teljesítése hárult rám, csak a jelentősebbeket igyekeztem kiemelni. A lényeg: a gazdasági vezetőnek a kulturális intézmény (tudományos könyvtár) folyamatos és normális működésében óriási felelőssége van.

– **A könyvtár gazdasági osztályának munkáját közvetlenül a gazdasági igazgató szervezte, irányította. Milyen munkakörök tartoztak ehhez a szervezeti egységhez?**

– Elöljáróban meg kell jegyezni, hogy az idők folyamán számos változás történt, egyes munkakörök a gazdasági osztályhoz kerültek, mások – különböző átszervezések következtében – egyéb osztályokhoz. Amik mindvégig a gazdasági részleghez tartoztak: a bér-, a munkaügyi és társadalombiztosítási ügyintéző, a könyvelő, a pénztáros, az anyagraktáros, a takarítók munkájának biztosítása, a könyvtári büfé működtetése. Az első időkben a könyvtár gazdasági területének része volt a gondnoki munkakör, a kézbesítők, a kötészet, a másolóüzem tevékenységének szervezése is (ezeket később az igazgatási osztályhoz, a két utóbbit pedig az olvasószolgálati osztályhoz csatolták). Amikor a jogszabályok egyre bonyolultabbak, egyre szövevényesebbek lettek, szükségessé vált külön intézményi jogász alkalmazása, ő is a gazdasági osztály szervezetében kapott helyet. És ami nagyon fontos: természetesen a különböző osztályok pénzügyeinek kezelése, a bel- és külföldi könyvtári dokumentumok beszerzésével, a beiratkozással, másolatszolgáltatással, a saját könyvtári kiadványokkal, az egyre növekvő informatikai szolgáltatásokkal, vállalkozásokkal kapcsolatos bevételek és kiadások, az anyag- és eszközbeszerzések és ezek leltározásának, a beruházások, felújítások, valamint a különböző karbantartások, javítások mindenféle pénzügyeinek intézése szintén ennek a részlegnek a feladata volt. Úgy vélem, az eddigiekből is látható, hogy egy nagy könyvtár gazdasági szervezeti egységének és az intézmény gazdasági vezetőjének milyen szerteágazó feladatköre van.

– **Hogyan tudnád jellemezni a könyvtár 1980-as évekbeli gazdasági-pénzügyi helyzetét, amikor még (1952-től 1991-ig) a művelődési tárca felügyelete alá tartozott?**

– A helyzetünk változó volt. Miután kiemelt országos kulturális intézményként működtünk, közvetlenül a minisztérium Könyvtári Osztályának irányítása alatt álltunk. Ebből adódóan a többi tanácsi fenntartású és egyéb, nem a művelődési tárca alá tartozó könyvtártól korábban valamivel nagyobb figyelmet élveztünk. De aztán jöttek a költségvetési megszorítások, változások, bérbruttósítás, létszámleépítések. Példaként említem meg, hogy először a nyugdíjba vonulók helyett nem vehettünk fel új embereket, majd kiszerveztük a takarítókat, a másutt is bevezetett takarékosági intézkedések miatt a rendszeres könyvtári kiadványok, pénzes szolgáltatások iránti igény csökkent, így a bevételeink is; a nyomdai tevékenységünket is erősen redukálni kellett; a külföldi könyvek és időszaki kiadványok jelentős áremelkedése is súlyos következményekkel járt a gyarapodás területén. És a példákat bőven lehetne még tovább sorolni.

A pénzszerzésben segítség volt, hogy intézményünk vállalkozási tevékenységet is folytathatott. Ebben nagy szerepet játszottak a PRESSDOK, a HUNDOK és a könyvtár fő gyűjtőköréhez tartozó eseti politikai és jogi témafelügyeleti szolgál-

tatások, mert a nyereségből gépbszerzéseket lehetett finanszírozni, jutalmat tudtunk fizetni. Másik példa: a minisztériumi évek alatt néhány évig jogszabály tette lehetővé, hogy kamatozó kincstárjegyet vásároljunk. E rövid időszakban ebből viszonylag komoly bevételre tett szert a könyvtár. Ezt a többletbevételt leginkább a fontosabb beruházásokra fordítottuk. Összességében azonban az OGYK-nak az 1970-es évek és az 1980-as évek első felét jellemző nagyarányú fejlődése a 80-as évek második felében megállt, a máig emlegetett aranykora véget ért. Az intézmény vezetői (köztük a gazdasági vezető is) már csak a korábban elért jelentős eredmények megőrzésére törekedhettek – kisebb-nagyobb sikerrel.

– 1991 januárjától – a rendszerváltozással összefüggésben – az OGYK visszatért a Magyar Országgyűlés szervezeti keretébe. A gazdasági területen ez milyen új fejleményekkel járt?

– Megszűnt a művelődési tárca felügyelete és a gazdasági munkaterületen az addig fáradságos munkával kialakított jó kapcsolatrendszer is. A továbbiakban az Országgyűléstől kapott pénzügyi kerettel – jogszabályban meghatározottan az intézmény igényeit figyelembe véve – viszonylagos, de a korábbiakhoz képest kisebb önállósággal működtünk tovább. A pénzügyi tervezést az Országgyűlés Hivatalának Költségvetési főosztályával egyeztetjük. A külső körülmények miatt azonban még nehezebb idők következtek.

– Az öt évre kinevezett új főigazgató, dr. Száva-Kováts Endre 1991 májusától átszervezéseket hajtott végre. Gazdasági igazgatóként a három szakigazgató egyike lettél a könyvtárigazgató, valamint a tájékoztatási igazgató mellett. Történt-e a helyzetekben valamilyen változás a korábbiakhoz képest?

– A feladatok ugyanazok maradtak, de könnyebb lett a helyzetem, mert kevesebb emberrel kellett megbeszélni a napirenden levő ügyeket, vagyis ténylegesen a szakmai együttműködés területén időt sikerült megtakarítanom. Miután az osztályok és vezetőik a két szakigazgató irányítása alá kerültek, csak a főigazgatóval és a két szakigazgatóval volt kötelességem egyeztetni. Egyidejűleg a korábbi demokratikusabb ügyintézés szerepe is csökkent (a pártszervezet megszűnt, a szakszervezet súlya gyengült).

– Az 1990-es években az ország is súlyos gazdasági körülményeket élt át. Miként hatott ez a könyvtár pénzügyi helyzetére?

– A kényszerű takarékoság jegyében egyre alacsonyabb lett a gyarapítási keret és a működési kiadásokra is kevés jutott. Drámaian nőttek az állományraktározási feszültségek, az alapvető könyvtári tevékenységek finanszírozási gondjai. Szűkültek a beruházási és felújítási tevékenység, az informatikai fejlesztés, a létszámgazdálkodás is. Korábban prosperáló könyvtári szolgáltatásokat és kiadványokat kellett megszüntetni, mert – más kulturális intézményekhez, közgyűjteményekhez hasonlóan – a költségvetési elvonások rendszeressé váltak. Bizony nehezen tudtuk e nagy múltú, országos jelentőségű könyvtár hatékony működését biztosítani a külsős olvasók és a törvényhozás számára.

– A könyvtár normális működéséhez, fejlődéséhez az intézmény főigazgatója és gazdasági vezetője között – ahogy említetted – szoros együttműködés szükséges. Két évtized alatt, 1997-ig több első számú vezető (1983-ig Vályi Gábor, utána 1989-ig dr. Veredy Katalin, majd 1991-ig *dr. Pintér Katalin*, 1991-től 1996-ig dr. Száva-Kováts Endre, végül egy évig *Ambrus János*) mellett töltötted be a gazdasági igazgatói funkciót. Ennyi év távlatából hogyan ítéled meg munkakapcsolatodat az említett főigazgatókkal?

– Én jónak ítélem. Vályi Gábor és dr. Veredy Katalin meggyőzőési tevékenysége és segítőkészsége nélkül nem is vállaltam volna a vezetői munkát. Nagyszerű volt a szakmai hozzáértésük, demokratikus vezetési stílusuk, együttműködési habitusuk. Velük és Pintér Katalinnal – ha voltak is véleménykülönbségek – mindig tudtunk jó döntéseket hozni, még ha fájt is ez sok kollégának, de működni kellett, és a jogszabályokat is be kellett tartani.

Dr. Száva-Kováts Endre különös egyéniség volt: a munkatársakhoz fűződő kapcsolatát a tartózkodás, a visszafogottság jellemezte, és saját véleményéhez elmentmondást nem tűrően ragaszkodott. Hagyott önállóan dolgozni, de a munkát erősen befolyásolta az a körülmény, hogy az Országház gazdasági főigazgatójával nem volt megfelelő a kapcsolata. Erről hiteles információm nem volt, viszont úgy éreztem, hogy egyikük sem fogadta el a másikat partnernek. A nem gyümölcsöző kapcsolat negatívan befolyásolta a könyvtár működését és természetesen a gazdasági igazgató tevékenységét is.

Ambrus Jánossal – ahogy a korábbi könyvtárvezetőkkel is – jó volt az együttműködés, de csupán egy rövid évig tartott. Az átszervezés miatti nehéz átadási munkálatokat 1996-ban türelemmel és nagy megértéssel segítette.

– **Amire most utaltál: 1997. január 1-jétől az Országgyűlés saját működési rendjét felülvizsgálva átszervezte a gazdasági munkaterületet. Ezzel a könyvtár gazdasági igazgatói posztja megszűnt, a gazdasági osztály munkatársait az Országház Gazdasági Hivatala vette át. Mit jelentett mindez az OGYK további életében?**

– 1997. január 1-jétől a gazdasági területen dolgozókat – kevés kivétellel – az Országházon belül véglegesen áthelyezték az Országgyűlési Hivatal gazdasági részlegeihez. Ha jól emlékszem, a gondnoki és a kézbesítői munkakör egy ideig a könyvtárban maradt. A gazdasági feladatok irányításának és teljesítésének összevonása nyilván megtakarítást eredményezett, azonban az Országházban működő országos tudományos nagykönyvtár az eddig megmaradt viszonylagos pénzügyi önállósága valójában megszűnt. Ugyanakkor nem lehet vitatni annak a jelentőségét, hogy ezzel az összevonással a könyvtárosok igen alacsony közalkalmazotti bérét – a köztisztviselői átsorolás révén – az országgyűlési köztisztviselői bérkategóriákhoz igyekeztek alakítani, s ez a felsőfokú végzettségűeknél komoly béremeléssel járt, bár a középfokú végzettségűeknek és a fizikai állományban dol-

gozóknak nem jelentett jelentős emelést. Az OGYK további életére viszont már nem volt rálátásom.

– **E radikális változás mennyire viselt meg benneteket, akiknek a könyvtárból az Országház másik, addig ismeretlen részlegéhez kellett távoznotok?**

– Az elején minden új hely szokatlan, de aki nem lépett ki, és vállalta az áthelyezést, ők mind alkalmazkodtak a körülményekhez, és nem néztek vissza. Ehhez az is hozzájárult, hogy a kollégákat átvevő részlegeken mindenkit elfogadtak, és normális kapcsolatok alakultak ki. Véleményemet bizonyítja az is, hogy amikor eljött az ideje, mindegyikünk innen ment el nyugdíjba.

– **Az átszervezést követően te milyen státusba kerültél? Az OGYK-val és a gazdasági osztály korábbi munkatársaival maradt-e még valamilyen munkakapcsolatod?**

– Az áthelyezésem 1997. január elsejétől vette kezdetét, a gazdasági főigazgató-helyettes titkárságára, költségvetési ügyintézői munkakörbe 1997. április 1-jéig. A pénzügyi osztály állományába a munkakör változatlanul hagyása mellett helyeztek át, és a hivatal költségvetésével, majd 2003-tól a gazdasági főigazgató-helyettes titkárságán költségvetési ügyintézői munkakörben a fejezeti költségvetés tervezésével foglalkoztam. A könyvtárral és a volt kollégákkal nekem csak a baráti kapcsolataim maradtak meg, munkaügyiiek nem. Az áthelyezett kollégák közül a továbbiakban többen munkaügyi területen is kapcsolódtak a könyvtárhoz, én személy szerint nem.

– **Mennyi ideig dolgoztál még hasonló munkakörben?**

– Nyugdíjazásomig az Országház előbb említett titkárságán költségvetési ügyintézői munkakörben dolgoztam. 2005. január 16-ai hatállyal felmentéssel szűnt meg a közszolgálati jogviszonyom, amikor előrehozott nyugellátásra szereztem jogosultságot, amivel éltem is. 2004. július 16-ától kezdődően felmentettek a munkavégzés alól, de 2006. február végéig szerződéssel ugyanott költségvetési ügyintézőként alkalmaztak. Sőt 2007 májusától 2009 júniusáig még határozott időre szóló szerződéssel, nyugdíjas munkavállalóként dolgoztam az Országgyűlési Hivatalnál.

– **Köszönöm az interjút, aminek a segítségével bepillantást nyerhettünk egy jelentős tudományos szakkönyvtár gazdasági háttértevékenységébe, amely – reális általánosítással élve – valamennyi könyvtártípusnál alapvető fontosságú.**
